

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	CORFFORAETHOL
DYDDIAD Y CYFARFOD	23 MAI 2013
TEITL	CYNLLUNIO ARGYFWNG
AWDUR	Gwenan Parry Pennaeth Gofal Cwsmer
AELOD CABINET	Cyng. Ioan Thomas
PWRPAS	Egluro cyfrifoldebau y Cyngor o safbwynt Cynllunio Argyfwng ac adrodd ar weithgaredd y ddwy flynedd ddiwethaf

1. Cyd-destun

1.1 Y Ddeddf Argyfyngau Sifil

Yn dilyn nifer o argyfyngau cenedlaethol o gwmpas troad y ganrif, (tanwydd, a'r llyfogydd difrifol yn 2000 a'r achosion o glwy'r traed a'r genau yn 2001,) cyhoeddwyd y byddai'r trefniadau cynllunio ar gyfer argyfwng yn cael eu hadolygu. Arweiniodd hyn at **Ddeddf Argyfyngau Sifil 2004**.

1.2 Beth yw 'argyfwng'?

Mae'r Ddeddf yn diffinio argyfwng fel a ganlyn:

- (a) digwyddiad neu sefyllfa a all achosi niwed difrifol i les pobl;
- (b) digwyddiad neu sefyllfa a all achosi niwed difrifol i'r amgylchedd; neu
- (c) ryfel neu derfysgaeth, a all achosi niwed difrifol i ddiogelwch y Deyrnas Gyfunol.

Mae dyletswydd i asesu effaith argyfwng, cynllunio a pharatoi ar gyfer ymateb a chynghori yn berthnasol pan fod yr argyfwng yn debygol o rwystro'n ddifrifol y Cyngor wrth berfformio'i swyddogaethau.

1.3 Pwy sydd yn gyfrifol?

Mae'r Ddeddf yn dosbarthu'r ymatebwyr yn ddau gategori yn ôl graddau eu cyfraniad i waith diogelwch sifil ac mae'n rhoi cyfres o ddyletswyddau ar y naill gategori a'r llall.

1.3.1 Ymatebwyr Categori 1:

Dyma'r sefydliadau sydd wrth wraidd yr ymateb i'r argyfwng sef Gwasanaethau Brys; Cyrff Iechyd; Asiantaethau'r Llywodraeth ac Awdurdodau Lleol.

Mae'n ofynnol i ymatebwyr Categori 1 gyflawni'r gyfres lawn o ddyletswyddau:

- Asesu'r risg y gallai argyfyngau ddigwydd a defnyddio hynny i helpu i gynllunio ar gyfer argyfwng;
- Rhoi cynlluniau argyfwng ar waith;
- Rhoi trefniadau rheoli parhad gwasanaeth ar waith;
- Rhoi trefniadau ar waith i sicrhau fod gwybodaeth yn cyrraedd y cyhoedd am faterion diogelwch sifil a bod â threfniadau i rybuddio, hysbysu a chynghori'r cyhoedd mewn argyfwng;
- Rhannu gwybodaeth gydag ymatebwyr lleol eraill er mwyn cydlynu a rheoli'r gwaith yn well;
- Cydweithredu gydag ymatebwyr eraill i fod yn fwy cydlynus ac effeithlon; a
- Cyfrifoldeb ar awdurdodau lleol i roi cyngor a chymorth i fusnesau a mudiadau gwirfoddol ynghylch rheoli parhad busnes

Wrth ymateb i argyfyngau, mae'r Cyngor yn aml yn cefnogi'r gwasanaethau brys, (e.e. cau ffyrdd a dargyfeirio traffig); yn darparu canolfan gorffwys os oes ei angen; yn casglu a dosbarthu gwybodaeth; ac yn arwain yr adferiad. Mae'n ymarfer da i gynnwys asiantaethau gwirfoddol hefyd er nad yw hynny'n ddyletswydd.

1.3.2 Ymatebwyr Categori 2:

Fel arfer nid yw'r cyrff yma yn ganolog i'r gwaith ar gynllunio i ymateb i argyfwng ond fe allent fod yn chwarae rhan wrth ymateb i argyfwng. Sefydliadau megis cyfleustodau, dosbarthwyr trydan a nwy, darparwyr gwasanaethau ffôn, cwmnïau a sefydliadau trafniadaeth ac asiantaethau megis yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch.

2. Sut mae'r Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau:

2.1 Y Tîm Cynllunio Argyfwng

Mae gan y Cyngor dim o dri - rheolwr a dau swyddog - sy'n gyfrifol am y gwaith o gynllunio ar gyfer argyfyngau. Eu cyfrifoldeb nhw ydy sicrhau bod swyddogion ar draws y Cyngor yn ymwybodol ac yn deall eu cyfrifoldebau, ac yna eu hannog a'u cefnogi i roi trefniadau mewn lle i fod yn delio ag argyfyngau a'u hoblygiadau. Mewn sefyllfa o argyfwng mae ganddynt gyfrifoldebau i fod yn cyd-gordio ymateb y Cyngor.

2.2 Asesu Risgiau

Mae y gwaith yma yn cychwyn ar y cyd gyda chynghorau ac asiantaethau eraill yng Ngogledd Cymru ac ar sail tystiolaeth a mewnbwn arbenigol mae'r Gofrestr Risg Gymunedol yn cael ei llunio. Rydyn ni wedyn yn ystyried y materion hyn yn lleol ac yn canolbwyntio ar y risgiau uchaf i'r sir sef :

- 2.2.1 Llifogydd – Mae'r Ddeddf Llifogydd a Rheolaeth Dwr 2010 yn rhoi cyfrifoldebau newydd ar y Cyngor o ran rheoli llifogydd. Yr Adran Ymgynghoriaeth sydd yn arwain ar y gwaith yma yng Ngwynedd ac mae yn faes sydd wedi ei gynnwys o fewn y Cynllun Strategol Newydd (*cael diffiniad o'r prosiect o'r adroddiad aeth i'r Cyngor Strategaeth Leol i Reoli Perygl Llifogydd Cyngor Gwynedd : Taflen Penderfyniad Aelod Cabinet 20130426, dyddiedig 20/3/2013*). Elfen o'r gwaith yma ydy paratoi cynlluniau ac ymglyfarwyddo â threfniadau ar gyfer ymateb i lifogydd.
  - 2.2.3 Stormydd, gwyntoedd cryfion, eira a thywydd oer iawn;
  - 2.2.4 Llygredd ar raddfa eang; Cyfoeth Naturiol Cymru sydd yn arwain yn y maes. Cyfrifoldebau reoleiddio Gwarchod y Cyhoedd i fonitro a rheoli llygredd ac i reoli heintiau.
  - 2.2.5 Afiechyd sy'n debyg i ffliw (pandemig);
  - 2.2.6 Effaith gweithredu diwydiannol e.e. streic tanwydd;
  - 2.2.7 Methiant isadeiledd allweddol e.e. colli cyflenwad dŵr neu drydan;
  - 2.2.8 Damwain ffordd lle mae'r oblygiadau yn bell gyrhaeddol.
- 2.3 Paratoi **Cynlluniau** sy'n amlinellu sut y byddwn yn gweithredu.
- 2.3.1 **Y Cynllun Ymateb i Argyfwng Mawr** ydy'r prif gynllun sydd yn nodi y trefniadau ar gyfer ymateb i unrhyw ddigwyddiad argyfyngus. Mae'n nodi y drefn ar gyfer datgan argyfwng, cyfrifoldebau ac atebolrwydd ac yn ganllaw ar gyfer llywio ymateb y Cyngor. Fel arfer os mai digwyddiad ydy'r argyfwng mae'r Cyngor yn cefnogi y gwasanaethau brys ar safle'r argyfwng (gweithwyr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol sydd yn gwneud hyn fel arfer); agor a chynnal canolfan orffwys ar gyfer pobl sydd angen lloches yn sgil yr argyfwng a threfnu cludiant i bobl gyrraedd y ganolfan (Adran Gwasanaethau Cymdeithasol sydd yn arwain yr elfen yma); darparu gwybodaeth i'r cyhoedd (drwy yr Adran Gofal Cwsmer gan ganolbwyntio ar ddefnyddio Galw Gwynedd; cyfryngau cymdeithasol a'r wasg).
  - 2.3.2 I gefnogi y Cynllun Ymateb i Argyfwng Mawr mae cyfres o gynlluniau yn ymdrin â sefyllfaoedd penodol sef Polisi Tywydd Garw; Cynllun Llifogydd Cyngor Gwynedd ac is-gynlluniau ardaloedd penodol; Trefniadau Sefydlu Canolfan Orffwys; Cynllun Pandemig Ffliw a Chanllaw Clirio Safle.

- 2.3.3 Her fawr i'r Cyngor ydy cynnal gwasanaethau dydd i ddydd allweddol drwy gyfnod o argyfwng a dyna paham bod gan bob gwasanaeth eu **Cynllun Parhad Gwasanaeth** sydd yn nodi pa elfennau o wasanaeth sydd yn rhaid eu cynnal er gwaethaf yr argyfwng ac yn amlinellu sut y byddant yn gwneud hyn.
- 2.3.4 **Cynllun Adferiad** yr Awdurdod Lleol sydd yn gyfrifol am arwain adferiad, sef y broses o ail-adeiladu'r gymuned a chefnogi'r grwpiau yr effeithiwyd arnynt. Mae'n cwmpasu'r effaith ar bobl, isadeiledd a'r amgylchedd. Mae profiad ardaloedd eraill wedi dangos ei bod yn bwysig cychwyn cynllunio ar gyfer adferiad yn fuan iawn ac y dylai fod yn cyd-redeg â'r gwaith o ymateb i'r argyfwng ei hun. Gall adferiad fod yn parhau am fisoedd neu hyd yn oed blynyddoedd.

2.4 **Hyfforddiant**

- 2.4.1 Ers Ionawr 2011 mae 136 aelod o staff wedi mynychu 31 sesiwn hyfforddiant. Mae'r rhain wedi amrywio o sesiynau ar gyfer uwch-reolwyr y Cyngor fyddai yn arwain ymateb neu yn cynrychioli'r Cyngor mewn canolfannau amlasiantaethol yn ystod argyfwng, i hyfforddiant ar gofnodi a logio gwybodaeth yn ystod argyfwng.

2.5 **Ymarferion** ers Ionawr 2011

- 2.5.1 Cynhaliwyd tri Ymarferiad Corfforaethol (Mawrth a Thachwedd 2011 a Hydref 2012). Roedd yr ymarferion yma yn canolbwyntio ar ddilyn y drefn sydd wedi ei gosod allan yn y Cynllun Ymateb i Argyfwng Mawr i ymateb i sefyllfa benodol oedd yn cael ei chyflwyno ar y dydd. Bu oddeutu 50 o swyddogion yn cymryd rhan ym mhob ymarferiad (gan gynnwys y Prif Weithredwr, Cyfarwyddwyr a Phenaeithiaid). Mewn dau ymarferiad agorwyd Canolfan Orffwys ac roedd gwirfoddolwyr o'r Groes Goch yn cymryd rhan yn yr ymarferiadau hynny.
- 2.5.2 Ymarferiadau ar y cyd ag asiantaethau eraill
Mawrth 2013 - roedd y gwasanaethau brys yn arwain ymarferiad mawr yn y Bala a bu i'r Cyngor fanteisio ar y cyfle yma i fod yn ymarfer ein trefniadau ni ar gyfer agor canolfan orffwys, lle darparwyd llety i dros 100 oedd yn cymryd rhan yn yr ymarferiad. Yn ogystal roedd cynrychiolwyr yn bresennol yn y canolfannau rheoli ar gyfer yr argyfwng.
Hydref 2011 - Ymarferiad amlasiantaethol i fynd drwy drefniadau cau Pont Britannia adeg gwyntoedd mawr.
Mehafin a Thachwedd 2011 - Ymarferion pen-desg ar y cyd ag asiantaethau eraill i fynd drwy drefniadau ar gyfer digwyddiad mawr - ymarferiad yn cael ei arwain gan drefnwyr y digwyddiad.

- 2.5.5 Yn ogystal cynhaliwyd ymarferion bychain yn canolbwyntio ar agweddau penodol o ymateb sef sefydlu canolfan orffwys ac ymateb i sefyllfa o fethu defnyddio adeilad swyddfa.

3. Digwyddiadau

Yn ystod yr un cyfnod bu'n rhaid ymateb i ddigwyddiadau argyfyngus :

- 3.1 Eira Rhagfyr 2010/ Ionawr 2011 - Sefydlwyd y Grŵp Ymateb i Argyfwng er mwyn cyd-gordio trefniadau a pharatoi ar gyfer cyfnod y gwyliau Nadolig.
- 3.2 Bygythiad o Streic Tanwydd Mawrth-Ebrill 2012 – Digwyddodd llawer o'r gwaith cynllunio ar y cyd ag asiantaethau eraill, a gwnaed gwaith i geisio sefydlu anghenion tanwydd a sut y byddem yn blaenoriaethu cyflenwadau y Cyngor ei hun.
- 3.3 Bygythiad bod cronfa ddŵr ym Mhennal am orlifo Mehefin 2012 yn dilyn glaw trwm a thirlithriad.
- 3.4 Glaw a Stormydd Gorffennaf 2012 – Galwyd cyfarfod buan o'r ganolfan rheoli rhanbarthol fu yn fuddiol o ran cyd-gordio trefniadau rhwng asiantaethau.
- 3.5 Llifogydd Llanberis a'r A55 Tachwedd 2012 - Sefydlwyd Grŵp Ymateb i Argyfwng y Cyngor ac agorwyd dwy ganolfan orffwys.
- 3.6 Eira Ionawr 2013 – Cafwyd eira trwm ar y dydd Gwener a thros y penwythnos. Fel arfer roedd swyddogion Priffyrdd a Bwrdeistrefol allan yn delio â'r sefyllfa ond hefyd rhoddwyd pwyslais mawr ar gyfathrebu a defnyddio cyfryngau cymdeithasol i ddsbarthu gwybodaeth dros y penwythnos. Bu cyd-weithio da rhwng adrannau i fod yn defnyddio cerbydau 4x4 y Cyngor i gael staff allweddol i'w gwaith (e.e. sicrhau bod staff gofal yn gallu cyrraedd eu gwaith a chludo gweithwyr i ac o Galw Gwynedd).
- 3.7 Ar y 21 o Fawrth bu toriad i'r cyflenwad trydan ym Mhenrhyndeudraeth ac o ganlyniad doedd dim trydan yn Galw Gwynedd. Gweithredwyd y Cynllun Parhad Gwasanaeth a sefydlwyd canolfan dros dro yng Nghaernarfon a llwyddwyd i gynnal gwasanaeth i'r cyhoedd drwy gydol y cyfnod heb drydan.

4. Gwersi

- 4.1. Yn dilyn eira 2010/2011 mabwysiadwyd **Polisi Tywydd Garw** ffurfiol er mwyn cael eglurder ynglŷn â phryd y byddai swyddfeydd/sefydliadau yn gorfod cau; cryfhawyd trefniadau o ran cyfrifoldebau am swyddfeydd a rhoddwyd trefn mewn lle i allu arallgyfeirio cerbydau 4x4 y Cyngor i

gludo staff allweddol mewn cyfnod o argyfwng. Dilynwyd y drefn yma adeg yr eira eleni. Ers 2010 mae trefniadau ar gyfer gallu storio mwy o halen.

- 4.2. Adeg y llifogydd 2011 roedd teimlad nad oeddem wedi bod yn darparu digon o **wybodaeth**. Adolygwyd y trefniadau ac adeg yr eira ddechrau'r flwyddyn, cafwyd un person i weithredu fel cydllynydd gwybodaeth a gwnaed defnydd effeithiol o'r wefan a chyfryngau cymdeithasol i wneud hyn. Ond mae lle eto i fod yn ffurfioli'r trefniadau yma ac yn datblygu trefniadau i gael gwybodaeth yn gyflym o'r rheng flaen i'r Ganolfan Ymateb ac allan i'r cyhoedd.
- 4.3. Yn yr ymarferion rydym wedi dilyn y drefn sydd wedi ei dogfennu yn y Cynllun Argyfwng Mawr o ran sefydlu **Canolfan Argyfwng** ac aelodaeth y **Grŵp Ymateb i Argyfwng** – wrth ymateb i'r digwyddiadau mae'r trefniadau wedi bod ychydig yn wahanol a theimlad gan rai bod y trefniadau yma wedi bod yn well. Mae y drefn sydd yn y Cynllun Argyfwng Mawr yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd.
- 4.4. Roedd dosbarthu gwybodaeth yn y Ganolfan Ymateb i Argyfwng yn broblem yn yr ymarferion cyntaf. Erbyn yr ymarferiad diwethaf roedd y trefniadau yma wedi gwella drwy ddatblygu trefniadau logio, cofnodi a defnyddio technoleg i rannu gwybodaeth ond mae lle i ddatblygu'r trefniadau yma ymhellach.
- 4.5. Mae pryderon am allu'r Cyngor i gynnal ymateb dros gyfnod hir o amser - mae amryw o'r timau sydd yn allweddol wrth arwain yr ymateb yn dimau bychain heb ddigon o bobl i fod yn gweithredu yn ddi-dor am gyfnod hir. Mae angen gwaith i adnabod pa swyddogion eraill sydd ar gael i gefnogi'r timau a darparu hyfforddiant ar eu cyfer.
- 4.6. Mae cyfathrebu rhwng asiantaethau wedi bod yn her yn ystod y digwyddiadau: yn achos Pennal roedd dau heddlu a dau gyngor (Powys a Gwynedd) yn rhan o'r ymateb ar y cychwyn. Mae hwn yn fater sydd wedi cael sylw yn y cyfarfodydd ar y cyd rhwng y Cyngor a'r Gwasanaethau Brys ac wedi ei gofnodi yn ffurfiol fel mater sydd angen sylw.
- 4.7. Gwnaed sylwadau ynglŷn â'r defnydd ac argaeledd bagiau tywod adeg y llifogydd. Bydd hwn yn fater sydd yn cael sylw o fewn y gwaith ar lifogydd sydd wedi cael sylw yn y Cynllun Strategol.
- 4.8. Cychwynwyd edrych ar faterion Adferiad yn union wedi'r llifogydd ym mis Tachwedd 2012 ond wedi'r wythnos gyntaf gadawyd y trefniadau i adrannau unigol. Fe ddylid bod wedi cadw trosolwg o'r sefyllfa.

5. Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru – Argyfyngau Sifil yng Nghymru (Rhagfyr 2012)

- 5.1 Ni fu swyddogion Swyddfa Archwilio Cymru yng Ngwynedd yn casglu tystiolaeth ar gyfer yr Adroddiad ac mae ei chynnwys wedi ei herio gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru sy'n dadlau ei bod wedi ei seilio ar ddata a chynlluniau o 2010 ac nad ydyw wedi cymryd sylw o brofiadau mwy diweddar o ran ymateb i argyfyngau a chynllunio ar gyfer digwyddiadau mawr, ac felly nad ydy'r argymhellion yn berthnasol i'r gwir sefyllfa yng Nghymru heddiw.
- 5.2 Pwyntiau gweithredu i Gyngor Gwynedd yn deillio o'r adroddiad :
- 5.2.1 Perchnogaeth o berfformiad a bod angen trefn ffurfiol o gyflwyno adroddiadau o wersi a ddysgwyd wedi digwyddiad i'r Grŵp Rheoli ac i'r Aelod Cabinet.
- 5.2.2 Angen cael rhaglen fwy ffurfiol yn ei lle ar gyfer adolygu a chymeradwyo ein cynlluniau a dogfennu ac yn erbyn pa feini prawf fyddwn ni yn eu hadolygu e.e. profiad ymarferion/digwyddiadau, canllawiau Swyddfa Gartref.
- 5.2.3 Datblygu Cofrestr Risg leol i Wynedd – Cofrestr Risg Rhanbarthol sy'n bodoli ar hyn o bryd ac mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu cofrestr benodol i Wynedd.

6. Cydweithio

- 6.1 Yn ei gyfarfod ar y 9 Ebrill 2013 penderfynodd Cabinet y Cyngor i fabwysiadu achos busnes ar gyfer creu un gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol. Bydd hyn yn golygu newid i'r dull o ddarparu y Gwasanaeth yma a bydd y gwaith o sefydlu y gwasanaeth newydd yma yn cychwyn yn fuan.

7. Mesur effeithlonrwydd y Gwasanaeth

- 7.1 Fel rhan o fesur effeithlonrwydd cynllunio argyfwng o fewn y Cyngor holwyd unigolion fu'n rhan o'r ymarferion i gael eu barn ynglŷn â pha mor barod ydy'r Cyngor i allu ymateb a holwyd uwch-swyddogion sydd â rôl allweddol i'w chwarae pa mor barod y mae nhw yn teimlo i allu cyflawni eu rôl. Roedd teimlad cyffredinol bod pethau wedi symud ymlaen yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf a bod y profiad o'r ymarferion ac ymateb i'r digwyddiadau wedi bod yn fuddiol iawn.

8. Rhaglen Waith Cynllunio Argyfwng 2013-14

- a. Cyfrannu at y gwaith o sefydlu y gwasanaeth cynllunio argyfwng rhanbarthol;
- b. Cynnal ymarferion;
- c. Sefydlu cofrestr risg cynllunio argyfwng Cyngor Gwynedd;
- d. Sefydlu cronfa wybodaeth ar gyfer y swyddi hynny o fewn y Cyngor sydd yn allweddol o ran ymateb i argyfwng ac adnabod trefniadau dirprwyo;
- e. Adolygu cyfansoddiad y Grŵp Ymateb i Argyfwng a'r trefniadau ar gyfer sefydlu canolfan ymateb;
- f. Datblygu trefniadau cyfathrebu o ran cael gwybodaeth o'r rheng flaen ac o ran dosbarthu gwybodaeth ymysg yr ymatebwyr;
- g. Datblygu'r trefniadau ymateb i lifogydd.